

LUYỆN TẬP VỀ THAO TÁC LẬP LUẬN SO SÁNH

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

- Có kĩ năng so sánh.
- Biết vận dụng lập luận so sánh để viết đoạn văn có sức thuyết phục, hấp dẫn.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LUÚ Ý

1. Về nội dung

a) Do không lấy kiểu bài nghị luận (như bình giảng, phân tích, bình luận trước đây) làm đơn vị kiến thức, mà lấy việc rèn luyện năng lực, kĩ năng để xuất luận điểm và kĩ năng viết đoạn văn theo các thao tác lập luận làm mục tiêu đào tạo năng lực làm văn nghị luận, SGK *Ngữ văn 11 Nâng cao* tập trung rèn luyện kĩ năng viết đoạn văn theo các thao tác lập luận.

b) Nếu các thao tác chứng minh, giải thích, quy nạp, diễn dịch là những thao tác làm cơ sở cho luận điểm thì các thao tác so sánh (tương phản, tương đồng) còn có tác dụng làm cho luận điểm thêm sâu sắc, nổi bật, gây chú ý.

2. Về phương pháp

a) Định hướng bài này là thực hành, SGK nêu ra ba bài tập với các bài tập nhỏ. Yêu cầu HS (nếu chuẩn bị trước ở nhà thì càng tốt) tập vận dụng trên lớp, có các bạn góp ý, GV sửa chữa, tổng kết. GV có thể chọn hai bài nhỏ trong Bài tập 1 và một bài nhỏ trong Bài tập 2 hay Bài tập 3 đều được.

b) Để thực hành tốt loại bài này, GV nên chuẩn bị kĩ, viết sẵn các đoạn văn theo nhiều khả năng khác nhau để mở rộng tư duy cho HS và sẵn sàng ứng phó nhiều tình huống trên lớp.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phần mở đầu. GV nêu nhiệm vụ, yêu cầu của tiết học cho HS, kiểm tra việc thực hiện bài tập ở nhà.

2. Phần nội dung chính

Bài tập 1. Hướng dẫn nhận biết lập luận so sánh

a) So sánh tương đồng : So sánh sách với thức ăn. GV cho HS đọc và hỏi so sánh sách với thức ăn có tác dụng giúp hiểu việc đọc sách như thế nào ? Rút ra bài học : khi so sánh phải chọn đối tượng so sánh phù hợp mới có ý nghĩa.

b) So sánh tương phản : người tự trọng và không tự trọng. Khai thác các yếu tố tương phản của mỗi loại người để làm rõ sự khác biệt của chúng, nhằm khẳng định người tự trọng.

c) So sánh kết hợp tương phản và tương đồng : mùa thu và mùa xuân. GV cho HS đọc và nhận xét. Bài tập này hay nhưng khó. GV có thể chỉ định cho HS giải.

Bài tập 2. Chọn một trong hai bài tập nhỏ

Viết đoạn văn theo thao tác lập luận so sánh tương đồng. GV cho HS tập viết, sau đó sửa chữa, gợi ý đọc đoạn văn mẫu.

Đối với câu a, tự nó đã có một so sánh tương đồng, HS chỉ việc triển khai ý đó. Chẳng hạn như đoạn văn sau : Thật hạnh phúc khi trên đời được trò chuyện với những người thông minh. Họ chẳng những có tri thức uyên bác mà còn biết giải đáp, gợi mở những suy nghĩ mới. Trò chuyện với họ, trí óc ta được mở mang. Đọc cuốn sách hay cũng như thế. Nó dẫn dắt ta đến những miền chưa biết, làm tri thức ta giàu có và khiến ta thêm tự tin. (Chú ý từ liên kết "cũng như").

Đối với câu b, tự nó cũng có một so sánh tương đồng, HS cần suy nghĩ để khai thác : Con người năng tập luyện thể dục, chơi thể thao thì cơ bắp được hoạt động, thân thể được cường tráng. Đọc sách cũng là một hình thức thể dục đối với trí tuệ : nó bắt ta phải vận dụng tri thức đã biết, bắt ta phải liên hệ việc này với việc kia, bắt ta phải tưởng tượng, suy luận và như vậy trí tuệ cũng khoẻ mạnh, nhạy bén, tinh tế. (Chú ý từ liên kết "giống như").

Bài tập 3. Viết đoạn văn theo thao tác so sánh tương phản

GV cho HS chọn một trong bốn bài nhỏ để làm trên lớp. Dưới đây là gợi ý.

- a) Vị tha và ích kỉ. So sánh hai tính cách. Cách làm mô phỏng đoạn văn b trong Bài tập 1.
- b) Cho và nhận. Đây là quan hệ so sánh giữa cống hiến và hưởng thụ, một quan hệ có ý nghĩa phổ biến trong đời sống. GV hướng dẫn để HS tìm hiểu cho là thế nào, nhận là thế nào, so sánh để thấy sự khác biệt của chúng và khẳng định quan điểm của mình đối với quan hệ đó.
- c) Tự phụ và tự ti. Hai nét tính cách tương phản nhưng đều là có tính chất tiêu cực của con người. GV hướng dẫn cho HS nhận thức từng tính cách, so sánh chúng với nhau và bày tỏ quan điểm của mình đối với hai tính cách đó.
- d) Tôn trọng pháp luật và bất chấp pháp luật. Đây là hai thái độ sống của con người. Có thể lấy ví dụ về tôn trọng luật giao thông để minh họa. Người tôn trọng pháp luật là..., người không biết chấp hành pháp luật là... Đoạn văn cần khẳng định thái độ tôn trọng pháp luật.

3. Phân cung cố

Các thao tác lập luận giúp người làm văn có cách triển khai ý được mạch lạc, khúc chiết. Các thao tác lập luận tương đồng, tương phản, đối lập cho phép người ta khai thác các mặt khác nhau của vấn đề làm cho ý kiến được phong phú, sâu sắc.